

Multifunktionel jordfordeling ved Glenstrup Sø og Østerkær Bæk

*Nye muligheder for
bedrifter, miljø, natur,
rekreation, landdistrikter
og klima*

SEKS INTERESSEOMRÅDER I ANVENDELSEN AF DET ÅBNE LAND

Det betyder meget for fællesskabet, livskvaliteten og bosætning på landet, at der er adgang til landskabet, at der er variation i anvendelsen arealerne og at man oplever naturen tæt på.

Landskabets rekreative muligheder er af værdi for folk, der besøger området eller er på vej gennem det til fods, på cykel, til hest, i bil eller ad vandveje.

Den mangfoldige natur har værdi i sig selv, men er i tilbagegang. Den udvikling kan kun vendes ved at vi nogle steder i landskabet giver helhjertet plads til den vilde natur.

Miljø handler om at sikre rent drikkevand og at vores bække, åer, søer og fjorde har en tilstand der sikrer gode leveforhold for planter og dyr - god økologisk kvalitet.

Klima handler om at reducere emissionen af drivhusgasser og klimatilpasse i forhold til højere havvandstand, mere regn og vandafstrømning og højere temperaturer.

Kapacitetsudnyttelse og dyrknings-sikkerhed på kort og lang sigt er vigtigt for det driftsøkonomiske afkast af planteproduktion og for værdien af landbrugsjorden i landbrugsmæssig anvendelse.

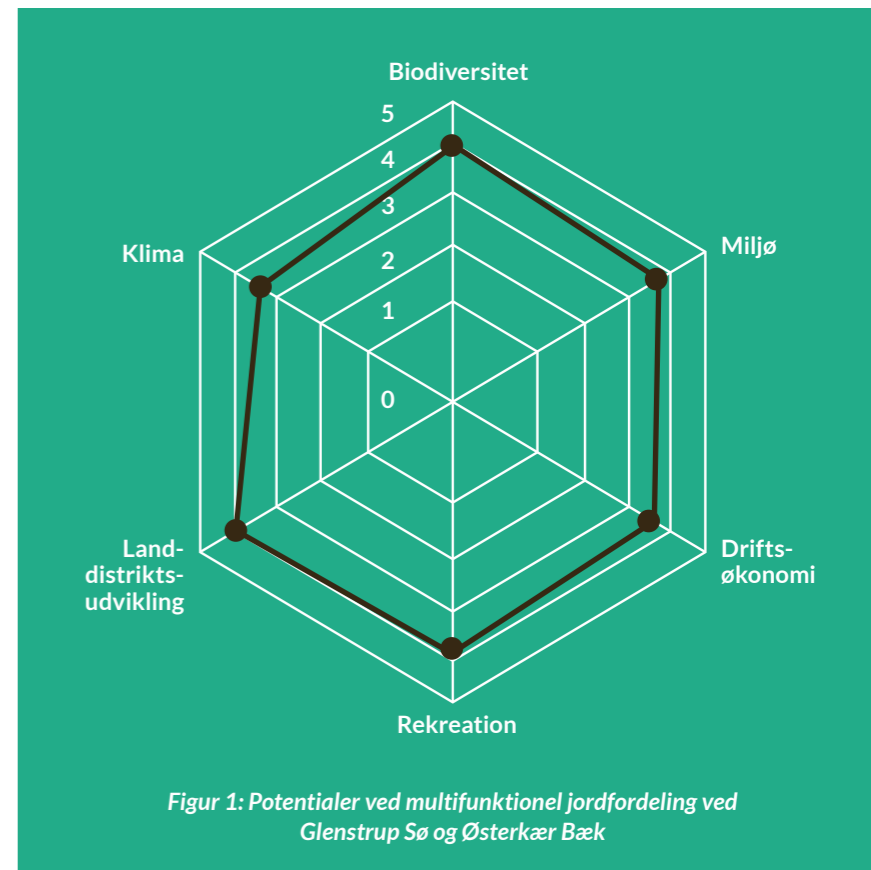
NÅR FORSKERE MÅLER POTENTIALER

De seks samfundsværdier er hver opdelt i fem delmål, som hver især bidrager til et samlet mål. Før selve jordfordeling går i gang, har vi foretaget en scanning af potentialerne i projektområdet for disse i alt 30 delmål.

Ved scanningen har vi givet delmålet en vurdering fra et til fem, hvor 5 er det højeste potentiale og 1 det laveste.

Derefter er der beregnet en gennemsnitlig potentiale værdi for fagområdet. Potentialerne vises som et edderkoppediagram.

Edderkoppediagrammet her viser potentialerne ved Glenstrup Sø og Østerkær Bæk.

NÅR FLERE INTERESSER GÅR OP I EN HØJERE ENHED

Der er store fælles samfundsinteresser i anvendelse af arealerne og landskabet fra flere sider. De seks interesseområder, som netop er beskrevet, viser dette. Multifunktionel areal anvendelse handler om at have flest mulige af disse interesser indfriet på en gang. De fleste arealer i Danmark er tilrettelagt med en enkel interesse for øje. Det betyder, at der er en stor konkurrence om arealerne.

Undersøgelser viser, at hvis alle vores samfundsinteresser skulle opfyldes, er Danmarks areal alt for lille.

Multifunktionel jordfordeling er et planlægningsredskab, som kan bruges til at sikre at anvendelsen af arealerne bevæger sig mod at flere af de seks overordnede samfundsinteresser opfyldes på arealerne en gang.

Det er derfor også vigtigt, at det tilses at der er synergi mellem opfyldelsen af flere samfundsinteresser. Den nye arealanvendelse skal med andre ord være til størst mulig glæde for alle samfundsinteresser.

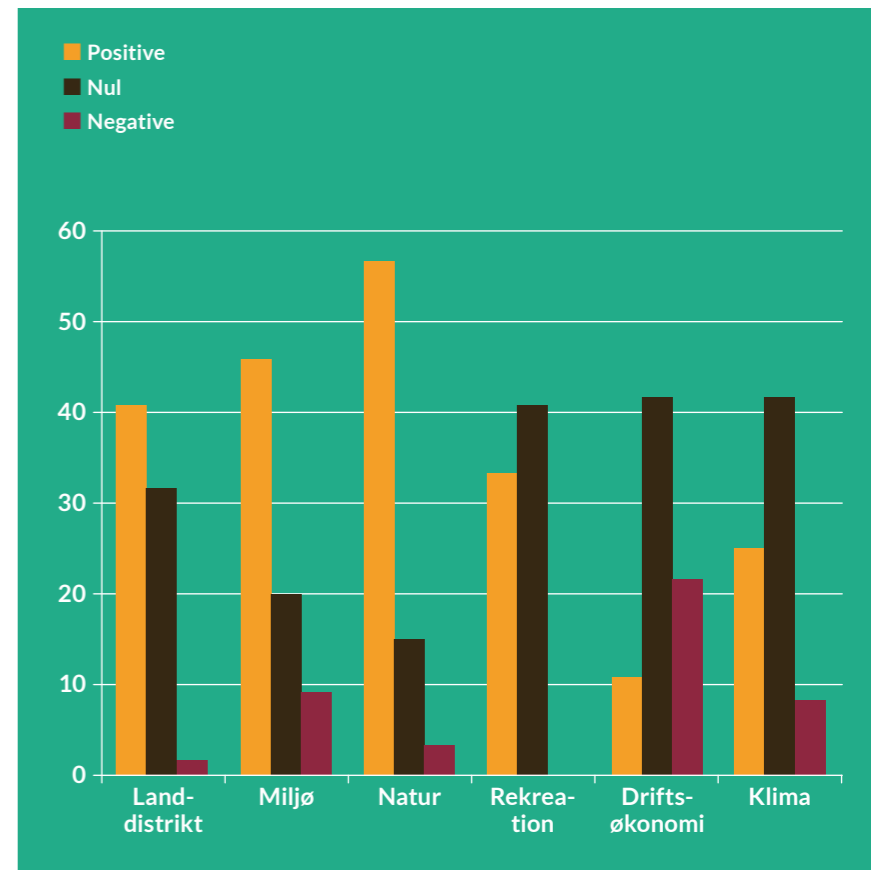
Derfor undersøger forskerne også om der er synergi eller konflikt mellem opfyldelsen af de enkelte potentialer, som potentiale screeningen viser.

NÅR FORSKERE MÅLER SYNERGI OG KONFLIKT

Alle de 30 samfundspotentialer ved multifunktionel jordfordeling, som screeningen har fundet, gennemgås en for en. De tildeles en vurdering fra -2 til +2 afhængig af om, der er konflikt eller synergi til de 25 andre potentialer, hvis potentialet indfris.

-2 = opfyldelsen af et potentiale er en forhindring for andre potentialer, -1 = en barrierer, 0 = neutralt, +1 befordrende og +2 en betingelse for opfyldelsen af andre potentialer.

Figur 2: Figuren viser, hvordan de mulige initiativer på de fem øvrige interesseområders potentialer samlet set indvirker på den enkelte samfundsinteresse ved Glenstrup Sø og Østerkær Bæk.

GLENSTRUP SØ OG ØSTERKÆR BÆK

Muligheder for landdistriktsudvikling

Nord for Glenstrup Sø er der muligheder for nye erhverv og udvikling af eksisterende erhverv. den lokale natur og landskabet kan indgå som en del af produktet, hvis der skabes gode rammer for rekreation og naturen.

Sydvest for Glenstrup Sø kan lokalsamfundene Handest, Glenstrup og Holmgård bindes yderligere sammen med etablering af skovområde. Dette vil øge naturoplevelsen og støj fra motorvejen mindskes. Det vil også øge fællesskabet. Et nyt bosætningsområde for pendlerfamilier mellem Handest og Glenstrup kan tænkes sammen med skovrejsningsområdet. Det vil øge antallet af børn og unge i området. Der kan også udvikles en turistaktivitet, f.eks. klatrebaner evt.

med adgang fra rastepladsen.

Øst for Glenstrup Sø kan der skabes fællesskaber ved genetablering af natur- og afgræsningsområder omkring Østerkær Bæk mellem landsbyerne True, Svenstrup, Øster Tørslev og Broløs.

Fællesskabet kunne gå sammen om naturpleje i området. Der kan udstykes storparceller ved alle fire lokalsamfund. Storparcellerne kan udstykes, sådan at der også sikres offentlig adgang til naturområder og til Glenstrup Sø. Bosætning kan være attraktiv for familier der ønsker at bo i en lidt hemmelig naturlomme væk fra stress og jag.

GLENSTRUP SØ OG ØSTERKÆR BÆK

Muligheder for rekreation

De rekreative muligheder kan styrkes i delområderne, hvor blandt andet muligheder for at komme ned til, opholde sig ved eller færdes langs Glenstrup Sø bør overvejes.

Hobro er i naturligt opland til det nordlige delområde. Her er mulighed for at kombinere nye rekreative forbindelser – fx langs søen eller gennem de to erosionsdale – med eksisterende småveje og ruter/stier. Der kan også etableres et rekreativt knudepunkt ved nordbredden, hvor der i dag er dårlig adgang.

I det sydlige delområde kunne der skabes forbindelser mellem eksisterende knudepunkter ved søen, og ved Handest kunne veteranbanen være

udgangspunkt for bedre adgang til landskabet for beboere. I østområdet kunne stier – fx gangbroer over våde strækninger – binde lokalområdet tættere sammen. En shelter, et fugletårn eller et mødested er en anden mulighed.

Men der er også potentiale i at tænke på tværs af delområderne og binde dem bedre sammen. Man kan gøre brug af småveje, der kan kombineres med nye sti-strækninger. Men man bør bl.a. overveje at anvende den eksisterende veteranjernbane meget mere multifunktionelt. Den kan komme til at udgøre en samlende fortælling og en rekreativ rygrad gennem området.

GLENSTRUP SØ OG ØSTERKÆR BÆK

Muligheder for naturen

Nord for Glenstrup Sø knytter naturpotentialerne sig først og fremmest til naturgræsland, hede, eng, mose og vandløb ved Gedbæk og Kravbæk og odder med våde enge ud til Glenstrup Sø.

Naturen er stærkt fragmenteret og under tilgroning på grund af mangel på store planteædere. Måske kan der skabes sammenhæng til naturområderne mod øst og vest.

Mod vest møder Glenstrup Sø Skals Å og her findes moser, sumpskove og stejle skrænter med naturgræsland og krat.

Naturpotentialer består i sammenhængende naturområder med helårsgræssende kvæg, heste og eventuelt

hjørte. Mod syd er der ikke meget oprindelig natur tilbage, men der strømmer en del kilder ved Glenstrup, som giver mulighed for naturgenopretning.

Her er store sammenhængende naturområder langs Østerkær Bæk og potentiale for sammenhæng til Sønderkær og slugterne som snor sig ind i landet ved Føddal, Birkedal og via grusgravene ved Gunderup helt op til Kvinddal. Det kunne blive et sammenhængende naturområde af national betydning. Som i de andre områder er nøglen til god natur ekstensiv græsning med fx hest og kvæg eller mere eksotiske arter som bison, elg eller vandbøffel.

GLENSTRUP SØ OG ØSTERKÆR BÆK

Muligheder for miljøet

Nord for søen kan etablering af en 50-70 m udyrket bufferzone langs søen medvirke til at beskytte søen mod en tilførsel af jord og fosfor fra de skrånende arealer. En åbning af et rørlagt tilløb til Gedbæk og restaurering af Kravbæk vil medvirke til at sikre flere gydemuligheder for det lokale vartegn, Glenstrup sø-ørreden.

Sydvest for søen kan der med fordel også etableres en 50-70 m udyrket bufferzone. De mange naturlige kildebække kan løftes i terræn og naturligt overrisle bufferzonen.

Desuden kan afvandingsgrøfter afskæres eller føres ind i intelligente bufferzoner. I begge tilfælde med en positiv virkning for søen i form

af øget næringsstoff tilbageholdelse. Skovrejsning og/eller drænvirkemidler kan medvirke til at reducere kvælstofudledningen til Skals Å og dermed Hjarbæk fjord.

Øst for søen langs Østerkær, Sønderkær og Hedeli bække kan der til glæde for søørred og den økologiske tilstand gennemføres genslyngning og/eller åbning af rørlagte vandløb. Sediment- og fosfortransporten i bække til Glenstrup sø vil blive reduceret pga. mindre brinkerrosion og deponering af sediment og fosfor under naturlige oversvømmelser.

Gendannelse af True sø vil desuden være et markant løft for landskabet langs Østerkær bæk.

GLENSTRUP SØ OG ØSTERKÆR BÆK

Muligheder for klimaet

Nord for søen er der i en ny udyrket bufferzone muligheder for at reducere drivhusgas emissioner ved ekstensiv græsning og/eller naturlig opvækst af træer, der vil binde kulstof i jord og biomasse.

Sydvest for søen er der i bufferzonen tilsvarende muligheder for at reducere drivhusgas emissioner ved ekstensiv græsning og/eller naturlig opvækst af træer, der vil binde kulstof i jord og biomasse.

Desuden vil genskabelse af naturlig hydrologi i området med kildebække og grøfter kunne sikre mod omsætning af jordens kulstofpuljer og binding af kulstof i tørv og eventuel naturlig tilgroet sumpskov. Desuden vil

fremtidige problemer med afvanding i lokalområdet undgås.

Øst for søen er der udpeget eksisterende lavbundsjord med højt kulstofindhold langs især Østerkær og Sønderkær bæk, men muligvis også langs Hedeli bæk. Ved at udtage eksisterende tørvejord fra afvanding og landbrugsdrift i ådalene omkring vandløbene og vådlægge dem er klimaeffekten i form af reduktion i CO₂ emissionen mange gange højere end ved udtagning af mineraljord. Naturlig tilvækst af træer langs bækken og i ådalen vil medvirke til at dæmpe vandtemperaturen i bækken om sommeren, binde kulstof og undgå lokale problemer med afvanding.

GLENSTRUP SØ OG ØSTERKÆR BÆK

Muligheder for landbrugsbedrifterne

Præmissen for potentialebeskrivelserne for bedriftenes økonomi er en jordfordeling, hvor landmænd, som ønsker status quo i forhold til landbrugsarealet, kan opnå det.

Potentialet nord for Glenstrup Sø består primært i, at bytte den sande landbrugsjord i den vestlige ende og den dyrkningsusikre - og til tider vandlidende jord ned til søen - med arealer, som er mere dyrkningsmæssig robuste.

Sydvest for Glenstrup Sø vil det være attraktivt at få jord udenfor søoplandet med skærpede fosforlofter i bytte for jord indenfor, dvs. få flyttet jorden væk fra søen.

Ydermere vil det være attraktivt at få

dyrkningssikker jord i bytte med den humusholdige jord ned til søen, som i nogle år må forventes at være vandlidende.

Endelig vil der være mulighed for at reducere transportafstandene for de ejendomme, som er begrænset af motorvejen og jernbanen.

Øst for søen kan bedrifterne syd for True Sø være interesseret i at få ombyttet jord med skærpede fosforlofter og eventuelt få jord endnu tættere på driftsbygningerne.

SAMSPIL MELLEM MULIGHEDER

Når de samlede potentialer inden for hver af de seks samfundsmæssige interesser ved en jordfordeling i området ved Glenstrup Sø og Østerkær Bæk gøres op, er der flere muligheder for at skabe synergi mellem både biodiversitet, miljø, klima, rekreative ønsker, landdistrikter og landbrugets aktiviteter på store arealer.

Dette skyldes, at flere af de nævnte samfundsinteresser kan forfølges samtidigt på nogle af arealerne i projektområdet. Det skyldes også at de landbrugsaktiviteter, som bliver påvirket heraf af flere samfundsinteresser realiseres, vil have driftsmæssig interesse i at blive re-allokeret til andre og mere robuste arealer

andetsteds i – eller udenfor – projektområdet.

De stærkeste sammenfald af samfundsinteresser findes på de nordlige og syd/østlige arealer ved Glenstrup Sø og ved Østerkær Bæk.

Omvendt kan der også være en risiko for konfliktende samfundsinteresser i mindre dele af førnævnte område samt i området syd for landsbyen Glenstrup.

UDARBEJDET AF FORSKERGRUPPEN FOR COLLECTIVE IMPACT

Pia Heike Johansen, Lektor ph.d.,
Center for Landdistriktsforskning,
Syddansk Universitet

Søren Præstholt, Specialkonsulent, ph.d.
Videncenter for Friluftsliv
og Naturformidling, Skovskolen,
Københavns Universitet

Rasmus Ejrnæs, Seniorforsker, ph.d.
Institut for Bioscience,
Aarhus Universitet

Brian Kronvang, Professor,
Institut for Bioscience,
Aarhus Universitet

Jesper S. Schou, Lektor ph.d.,
Institut for Fødevarer- og Ressourceøkonomi,
Københavns Universitet

Jakob Vesterlund Olsen, Forsker ph.d.,
Institut for Fødevarer- og Ressourceøkonomi,
Københavns Universitet

